

بررسی نقش و کارکرد رادیوهای محلی

● سعه الف

مفادوت بر نوع و میزان تاثیرگذاري راديو بر مخاطباتش مسؤتر است. از جمله اين ويژگي ها عبارتند از:

الف) گيرنده هاي راديويي، بر خلاف تلويزيون، کوچک تر، قابل حمل تر و از نظر قيمت مناسب ترند. اين امر سهولت حمل و نقل و استفاده از راديو را افزايش مي دهد.

ب) استفاده از راديو پسر خلاف مطبوعات و کتب، نيازي به سواد ندارد. بنابراین اقصاد پسي سواد نيز مي تواند به سادگي از اين رسانه بهره مند شوند.

ج) براي استفاده از راديو، برخلاف تلويزيون، لازم نيست که فرد مخاطب در يک محل خاص، حاضر باشد، بلکه در کنار فعاليت هاي ديگر نظير رانديگي، خانه داري و... مي توان از راديو استفاده کرد.

د) از آنجا که در راديو، عنصر تصوير وجود ندارد، تهي يک خبر، گزارش يا برنامه، ساده تر انجام مي شود و انتقال آن سريع تر است.

در حالي که در عمل، فرايندهاي پنهان و ناشناخته اي وجود دارد که ماميت صحيح اهداف رسانه ها را نتيجه مي دهد و يا مخفي مي سازد و يا ممکن است نتيج منفي عمدي و يا غير عمدي نيز به همراه داشته باشد. ميک کونيل، کارگر و رسانه هاي جمعي را در دو سطح اجتماعي و فزدي بيان مي کند: کارگر و رسانه هاي جمعي دو سطح اجتماع، شامل کارگر و اطلاعاتي، همبستگي، تداوم، سرگرمي و تحرک است و در سطح فزدي شامل کارگر و هاي اطلاعاتي، هويت فزدي، يگانگي کشش متقابل اجتماعي و سرگرمي. در نخستين جلسه، راديو به عنوان فراگير ترين رسانه جمعي، بخيل همي از فضای زندگي مردم راه به خود اختصاص داده است. به واسطه اين نقش محوري، تاثيرات فراواني بر فرد، گروه هاي اجتماعي، سازمان ها و کل جامعه بر جاي مي گذارد. راديو به تناسب ساختار فني متفاوتي که از ديگر رسانه هاي جمعي دارد، از ويژگي هاي خاصي برخوردار است. اين ويژگي هاي

رشد سريع و شتابان ساختار ارتباطي در چند دهه اخير و پيشرفت حيرت انگيز تکنولوژي وضعيتي را به وجود آورده است که بنا به اعتقاد بسياري، جهان در دوره جنيد ي واقع شده که آن را عصر ارتباطات ناميده اند. در حال حاضر، رسانه هاي جمعي، جزء لاینفک زندگي اجتماعي انسان شده و مستقل از اطلاع و خواست مسايه طور دائيم در حال گسترش اند. اين گسترش، هم شامل تحول ساختار فني رسانه ها مي شود و هم شامل تنوع محتوا و قيمت آنها، به اين ترتيب، نفوذ رسانه هاي جمعي بر ادراک و بينش و احساسات و عواطف، جهت گيري و اعمال ما به مراتب بيشتر و بيشتر مي شود.

توجه به کارکردهايي که براي رسانه هاي جمعي بر شمرده اند، نقش هاي مختلف اين شبکه هاي ارتباطي را مشخص مي سازد. «دليس مک کونيل» معتقد است، توصيف کارگر و رسانه ها صرفا به کارگر مثبت و آشکار محدود شده است،

ه) در کشور ما، برد و پوشش رادیو، از سایر رسانه‌ها بیشتر است. امواج رادیو به دورترین نقاط کشور می‌رسد، بنابراین قدرت بیشتری برای ارتباط با مردم دارد. و ا) در مقایسه با تلویزیون، رادیو در تولید برنامه‌های بیشتر خودکفایت و تازاری به خرید برنامه از خارج از کشور نیست. از این جهت رادیو استقلال بیشتری نسبت به منابع خارجی دارد. به دلیل ایسن ویژگی‌های خاص

مشکلات و نیازهای مشابهی دارند. رادیوی محلی پاسخگویی نیازهای جامعه‌ای است که در خدمت آن قرار دارد و بر توسعه آن به سوی چشم‌اندازی گسترده‌تر و به نفع ایجاد تغییرات اجتماعی تأثیر می‌گذارد. رادیوی محلی سعی دارد که از طریق جلب مشارکت افراد محلی به شکل‌های گوناگون و مطابق با هر یک از زمینه‌های خاص اجتماعی، به ارتباطات جنبه مردمی دهد.

این ویژگی‌ها عبارتند از: الف) رادیوی محلی هدفمند و مخاطب‌گراست. علائق و خواسته‌های مخاطب، کانون توجه برنامه‌های محلی است. مردم چنانچه بداند که موضوع برنامه‌های رادیویی، در مورد خود آنهاست، آن را با احساس هدفمندی گوش می‌دهند. گرایش به سوی مخاطب، به اساس ساخت برنامه‌های رادیویی اشاره می‌کند. بدین معنی کسی مخاطب باید در مفهوم پیردای، آماده‌سازی، کاربرد و ارزیابی برنامه‌ها به‌طور فعال دخالت داشته باشد.

ب) رادیوی محلی خدمت‌گراست. این رفاه مردم است که مورد نظر است. منافع مادی بسیاری بخش تجاری به‌منابۀ خدمت برای بخش محلی است. بدیهی است که مسئله مهم در بخش محلی، برپایی یک ایستگاه رادیویی است. رادیوی محلی باید بتواند حق وجود خود را کسب کند و حتی سودآوری داشته باشد. اما استفاده از این راه را باید وسیله‌ای جهت نیل به اهداف در نظر گرفت، نه خود هدف.

ج) مشارکت مخاطبان از دیگر ویژگی‌های رادیوی محلی است. شنوندگان باید احساس کنند که خود، بخش مهمی از کل این فرایند محسوب می‌شوند. مشارکت، نوعی احساس تعلق، هدفمندی، اهمیت داشتن و موفقیت برای مردم ایجاد می‌کند. این امر، آنها را در فرایند توسعه به شرکایی فعال مبتدئ می‌سازد. در بسیاری از موارد، مردم بهتر از برنامه‌ریزان می‌دانند که بهترین چیز برای آنها چیست و این گام، چه چیزی برای آنها مفید و مؤثر و چه چیزی بی‌فایده است.

د) رادیوی محلی باید عملکرد خود را به‌طور خودکار ارزیابی کند، زیرا خود بهتر می‌تواند تشخیص دهد که به اهدافش، به صورت متکوب و یا غیرمتکوب، رسیده است یا غیر.

ه) برای آن‌که رادیوی محلی، مؤثر باشد، استقلال فعالیت‌های آن از سازمان‌های بخش سراسری ضروری است. اگرچه ایستگاه رادیوی محلی، باید از

قاعده‌ها رسانه‌های جمعی اگر به شیوه‌ای هماهنگ عمل کنند، موجب تأمین وفاق اجتماعی و ضروریات نظام می‌شوند. در جهت تأمین وفاق اجتماعی، نقش زبان معیار به عنوان عنصری وحدت‌بخش و اساسی، بسیار اهمیت دارد.

دست‌اندرکاران رادیوی محلی معتقدند باید با مردم در جایی که هستند و در حدود سطح تحصیلی معمول و میزان علاقه و درک آنها ارتباط برقرار کرد و باید در جهت کمک به آنها در نيل به اهداف مشخص اقدام شود. این امر به معنای تشویق و پیشبرد توسعه انسانی به نحوی آگاهانه و از طریق بخش برنامه‌هایی است که به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند تا مردم را که از طریق انباشت و نابین دانش و آگاهی، در تشخیص مشکلات و مشخص کردن اهدافشان، به نحوی که بتوانند تصمیمات عقلانه‌تری بگیرند، یاری کنند.

این رادیو، مردم محلی را در تولید پروژهای، انتشار، به‌کارگیری و ارزیابی اطلاعات، سهیم می‌کند. بنابراین فلسفه کلی رادیوی محلی، شرکت دادن افراد و فعالان است در استفاده از رادیو در جهت تسهیل و تسریع پیشرفت مردم.

برای بخش محلی، ویژگی‌های عمده‌ای مطرح شده است. هرچند ممکن است این ویژگی‌ها تا حدی در مورد بخش محلی‌های اجسرا نباشند، ولی نکات عمده‌ای هستند و باید باشند که در بخش مؤثر مدنظر قرار گرفته می‌شوند. از جمله

رادیوست که مخاطبان آن تنوع بیشتری دارند. سهامنگی مخاطبان، مهم‌ترین جنبه ارتباط جمعی برای برنامه‌سازان رادیو قلمداد می‌شود. مخاطبان رادیو از مردمانی ترکیب شده‌اند که از جنبه‌های مختلف با یکدیگر متفاوت‌اند. ایسن تفاوت‌ها ممکن است اجتماعی، اقتصادی، روان‌شناختی، مذهبی، قومی، جسمانی و... باشد. تفاوت این پیشینه‌ها، مهارت‌ها و گرایش‌ها، برای ارتباط‌گران جمعی، مشکلاتی را به وجود می‌آورد. به‌علاوه مخاطبان، برنامه‌های رادیو را در پهنه وسیعی از مکان‌های مختلف دریافت می‌کنند؛ بنابراین هنگام تولید برنامه‌ها در رادیو باید به تنوع خصوصیات مخاطبان توجه شود.

لحاظ کردن مجموعه این عوامل، منجر به تأملی اساسی در خصوص رادیوهای محلی شد. از نظر تکنیکی، رادیوی محلی، به کارگیری نظام یافته رادیو، با هدف تأمین آگاهانه امکانات لازم برای توسعه مردم در یک منطقه جغرافیایی، با خصوصیات روحی-جسمی کاملاً مشخص تعریف شده است. این امر، به معنی بخش برنامه‌های رادیویی در یک منطقه جغرافیایی محدود است که مردم ساکن در آن، ویژگی‌ها،

تقویت زبان محلی به تقویت هویت فردی کمک می‌کند. همچنین موجب ایجاد یک سپر دفاعی در برابر تغییرات و دستیابی به آرامش روانی است. بدین ترتیب، شرایط مناسبی برای ارضای نیاز به خویشن‌یابی فراهم می‌شود.

عادی تلقی می‌کنند و لذا توجهی به آن ندارند، درحالی‌که در بسیاری از موارد، تفاوت در همین جوانب عادی است؛ مثلاً ارزش‌های سنتی مثبت به‌وسیله رویدادهای باب روز که از خارج از منطقه سرچشمه می‌گیرند، زیرگذاشته می‌شوند، اما طرح این ارزش‌های سنتی مثبت در رادیوی محلی موجب می‌شود که مخاطبان آنها را از یاد نبرند.

تاکنون در بسیاری از کشورهای جهان، رادیوی محلی تجربه شده است. رادیوی محلی معدنچیان پرووی، استرالیا، مغالوی و فیلیپین نمونه‌هایی از آن است. به‌طور کلی از رادیوی محلی برای سیاست اجتماعی در آمریکای شمالی و اروپا، توسعه در آسیا، حفظ فرهنگ بومی در استرالیا و تفریحات اجتماعی در آمریکای لاتین استفاده شده است.

تا بدین جا با تعریف، ابعاد، ویژگی‌ها و خصوصیات رادیوی محلی آشنا شدیم. به لحاظ اعمیت این مقوله و توجه مسئولان

که باعث می‌شود برنامه‌های مجلسی سابقاً حد یا نیازهای مخاطبان سازگار باشد.

رادیوی محلی باید زندگی محلی را در قالب‌های زیر بیان کند.

گزارش کردن رویدادها در برنامه‌های خبری، بحث و گفتگو در مورد مسائل اجتماعی در ارتباط مسرمدن، تعیین مشکلات و خواسته‌ها ضمن ارائه نمایش‌ها، قدردانی از سنت‌ها در برنامه‌های فرهنگی، پازشایب شیوه‌های زندگی و برنامه‌های موریکال و وارینه، تاکید بر آموزش و بسادگیری در برنامه‌های آموزشی و یادگیری به تکنیک‌ها که هر یک از این برنامه‌ها نمی‌تواند به تنهایی کلیه جوانب زندگی محلی را نشان دهد، اما مجموعه آنها ساز عهده این کار بررسی‌آیند. آنچه موردنظر است می‌تواند از طرق ترکیبی از برنامه‌های مختلف حاصل شود که با ترکیبی منطقی برای ارائه تصویری کلی از زندگی منطقه تنظیم شده‌اند. اعضای منطقه معمولاً برخی از جوانب زندگی محلی را

قوت‌بین و مقررات پیروی کند، اما مالکیت و فعال‌سازی آن باید به ساکنان محل واگذار شود، زیرا آنها بهتر می‌دانند که هر نظام بخش مجلسی به چه نحوی می‌تواند پاسخگویی نیازهای آنان باشد.

عنصر اساسی در روشن‌ساختن رابطه میان رادیوی محلی و اعضای منطقه‌ای که رادیو در آن فعالیت می‌کند، انعکاس جهان‌بینی اعضای منطقه توسط رادیوی محلی است. بخش کنندگان مجلسی، از اعضای همان منطقه‌ای هستند که بر آن زندگی می‌کنند. آنها به زبان محلی تکلم می‌کنند. مشکلات محل را احساس و درک می‌کنند و به‌طور کامل به خواسته‌های اعضای منطقه واقف‌اند. از این رو آنها باید بتوانند احساسات، مشکلات و نیازهای منطقه را به وضوح بیان کنند و آنها را با زندگی گسترده‌تر جاری در خارج از آن منطقه مرتبط سازند. نیاز مخاطب و رفع این نیاز توسط رادیوی محلی منجر به رابطه قوی، وابستگی متقابل و کنش متقابل است.

رسانه‌های کشور به این مهم، آنچه در ادامه خواهد آمد، مطالعه تأثیرات مختلف این پدیده در سطوح گوناگون اجتماعی (فردی، گروه‌های اجتماعی، نظام اجتماعی جامعه و نظام فرهنگی در تقابل با فرهنگ‌های دیگر) و در حوزه‌های جامعه‌شناختی، زبان‌شناختی و ارتباطات و در نهایت بررسی وضعیت برنامه‌های رادیویی به زبان محلی در ایران خواهد بود.

در سطح فردی، مسئله اصلی آن است که بخش برنامه به زبان محلی چه تأثیری بر مخاطبان دارد؟ در این خصوص می‌توان گفت، زمانی که پدیده‌های جدید وارد محیط زندگی فرد می‌شود، این پدیده می‌تواند علائق، نیازها، گرایش‌ها و رفتار فرد را تحت تأثیر قرار دهد. در این میان، تغییراتی که در نیازها مطرح می‌شود، از اهمیت زیادی برخوردار است. زیرا نیاز که احساس می‌کند، همراه با کوشش در جهت برطرف کردن آن است. موجب نوعی حالت عدم تعادل و عدم انگیزش سابق‌های درونی می‌گردد. این سابق‌ها، رفتاری جستجوگر به

منظور یافتن هدف‌هایی خاص ایجاد می‌کنند که در صورت توفیق، موجب ارضای نیاز گردیده و باعث کاهش تنش می‌شوند. بنابراین لازم است پس از تعریف نیاز، انواع آن را مشخص سازیم و سپس به بررسی تأثیر بخش برنامه به زبان محلی از طریق تأثیری که بر نیازهای انسانی دارد، بپردازیم.

همان‌طور که مطرح شد، نیاز عبارت است از احساس کمبود. محققان مختلف، نیازها را به شیوه‌های متفاوتی تقسیم‌بندی کرده‌اند. هازلسوا نیازها را در پنج طبقه تقسیم می‌کند که عبارتند از: نیازهای جسمانی و زیستی، نیاز به احساس ایمنی و اطمینان، نیاز به محبت و احساس تعلق به دیگران، نیاز به احترام و ارزش دادن به خود و نیاز به خوب شدن باینی.

مازولو معتقد است این نیازها در شرایط عادی به طور سلسله مراتب عمل می‌کنند. به‌این ترتیب که در صورت ارضای نیازهای جسمانی، نیازهای بعدی مطرح می‌شود و رفع آنها برای فرد اهمیت پیدا می‌کند.

به نظر می‌رسد اقدام به بخش برنامه به زبان محلی در ارضای نیاز به احترام مؤثر باشد، زیرا این امر از سوی افراد بومی به منزله ارزشمند بودن و مورد احترام قرار گرفتن است. این احساس موجب تقویت اعتماد به نفس و حرمت نفس در فرد است؛ خصوصاً که احساس می‌کنند مسئولان جامعه به آنها بیشتر توجه کرده‌اند. علاوه بر این، بخش برنامه به زبان محلی در ارضای نیاز به خوب شدن باینی نیز مؤثر است، زیرا که فرد به وسیله زبان، خود را می‌شناسد؛ با دیگران ارتباط برقرار می‌کند، می‌آموزد و آموخته‌های خود را منتقل می‌کند. به وسیله زبانش، هویت فسرده شکل می‌گیرد و استعدادهاش شکوفای می‌شود و خوب شدن باینی تحقق می‌یابد. در شرایط کنونی که عواملی چون صنعتی شدن، توسعه تکنسولژی، نفوذ غیره‌کننده ارتباطات، رسانه‌ها و فرآورده‌های فرهنگی آنها هر روز، نه تنها زندگی مادی و اقتصادی مردم، بلکه چارچوب‌های تمدن‌سنجش آنها را دگرگون می‌کند، افراد به هویت نیاز

تقویت زبان‌های محلی، موجب شکاف در وحدت ملی می‌شود و این امر در شرایطی که ما در معرض نفوذ فرایند جهانی شدن هستیم، مخاطره‌انگیز است.

دارند، زیرا بدین وسیله از پیچیدگی و سرعت چیزهایی گسندند و توانایی آن را می‌یابند که نظم نسبی در زندگی خود و در دنیای اطرافشان ایجاد کنند. تقویت زبان محلی به تقویت هویت فردی کمک

جاذبه پیام.

در کنار این عوامل، در صورتی که محتوای برنامه پخش شده، جذاب باشد، محبوبیت برنامه هم افزایش می‌یابد. اگر تهیه‌کنندگان برنامه‌ها، اهداف خود را با

عنصر اساسی در روشن ساختن رابطه میان رادیوی محلی و اعضای منطقه‌ای که رادیو در آن فعالیت می‌کند، انعکاس جهان بینی اعضای منطقه توسط رادیوی محلی است.

می‌کند. همچنین موجب ایجاد یک سیر دفاهی در برابرتغییرات و دستیابی به آرامش روانی است. بدین ترتیب، شرایط مناسبی برای ارضای نیاز به خوشنیتیابی فراهم می‌شود.

یکی دیگر از تأثیرات پخش برنامه به زبان محلی، امکان بیشتر جذب پیام، طرف مخاطبان است. در این خصوص می‌توان گفت، رسانه‌های جمعی زبانی می‌توانند کارکردهای خود را به خوبی ایفا کنند که مورد توجه مخاطبان قرار گیرند.

صاحب نظران عوامل زیر را از جمله عوامل جذب پیام دانسته‌اند، اعتبار پیام دهنده، پیام غیرمستقیم، تقویت عقاید موجود، توجه به ویژگی مخاطبان، تشابه زبانی، بیان عقاید جدید، بیان نتیجه در پیام، تکنیک رساندن پیام، ارضای نیاز مخاطب و طرح راه حل برای نیاز. لذا می‌توان گفت، هرچه شباهت بین فرستنده و گیرنده پیام بیشتر باشد، جاذبه پیام افزایش می‌یابد.

پخش برنامه به زبان محلی، موجب همبستگی و همسانی بین فرستنده و مخاطب می‌شود. علاوه بر این، مردم منطقه نسبت به زبان خود، احساس دلچسپی می‌کنند. زمانی که برنامه به زبان محلی پخش می‌شود، افراد بیشتر علاقه مند شنیدن رادیو می‌شوند، خصوصاً افراد بی‌سواد یا مسنی که به زبان فارسی تسلط ندارند هم می‌توانند از این برنامه‌ها استفاده کنند. بنابراین با افزایش همسانی زبانی، هم بر تعداد مخاطبان افزوده می‌شود و هم بر

ارزش‌های فرهنگی جامعه هماهنگ کرده باشند، به وسیله پخش برنامه به زبان محلی، به شیوه مناسب‌تری می‌توان زمینه پذیرش ارزش‌های فرهنگی جامعه را مهیا کرد. این امر، در مناطق مرزی کشور که مردم به جهت تشابه زبانی یا کشورهای همسایه از برنامه‌های رادیوهای آنها استفاده می‌کنند، می‌تواند موجب کاهش توجه به رسانه‌های غیرخودی و افزایش تمایل نسبت به رسانه داخلی شود.

تأثیر این پخش برنامه به زبان محلی، موجب ارضای نیاز به احترام و خوشنیتیابی و در نهایت موجب افزایش حسادت و محبوبیت برنامه‌های رادیو می‌شود. این امر، امکان القای عناصر فرهنگی جامعه و گرایش به رسانه‌های داخلی را افزایش می‌دهد.

در خصوص تأثیر پخش برنامه به زبان محلی در سطح گروه‌های قومی موجود در منطقه می‌توان گفت، افرادی که زیر چتر پلچ قومیّت یکسانی قرار دارند از زمینه‌های هویتی مشترکی برخوردارند. بر این اساس، نحوه فرهنگی خاص بر روابط و تعاملات آنها با یکدیگر حاکم است. زبان مشترک قومی، در تشکیل هویت افراد مؤثر است. با پخش برنامه به زبان محلی، افراد به سوی یکدیگر تشویق می‌شوند و این امر، در نهایت منجر به افزایش تمایل و محبت افراد نسبت به یکدیگر می‌گردد. بنابراین رادیو با پخش برنامه به زبان محلی، موجب تقویت تمایلات گروهی شده و زمینه مناسبی را

برای انسجام و همبستگی گروهی بوجود می‌آورد.

از سوی دیگر، در صورتی که تمایلات گروهی افراد آن قدر تشدید شود که عناصر فرهنگ قومی، مبنای قضاوت و ارزیابی قرار گیرد، در این شرایط، قوم‌مداری یا پکی می‌شود. مظاهر خاص گرای است، نمودار می‌شود. هر چه خاص‌گرایی تشدید شود همبستگی درون گروهی تقویت شده و همبستگی بین گروهی کاهش می‌یابد. در صورتی که منطقه، شرایط مساعدی برای جدایی‌طلبی داشته باشد، پخش فیلم به زبان محلی، محملی است مناسب برای این جدایی‌طلبی. یکی دیگر از تأثیراتی که این اقدام می‌تواند در سطح منطقه ایجاد کند، افزایش انتظارات مردم از مسئولان جامعه در زمینه‌های مشابه است. این امر، هم مسئولان جامعه را دچار مشکل می‌کند و هم سیر تأثیرات تقویت قوم‌مداری را تقویت می‌نماید.

تأثیر پخش برنامه به زبان محلی، در سطح نظام اجتماعی جامعه، از جهت تأثیری که ممکن است بر ضروریات نظام اجتماعی داشته باشد، حائز اهمیت است. تاکنون پارسونز، حفظ الگوهای فرهنگی جامعه، وحدت و انسجام میان اعضای، وصول به اهداف جامعه و سازگاری و انطباق با محیط را چهار ضرورت کارگرفدی برای عملکرد هر نظام می‌داند. به نظر بسیاری از متفکران، موفق اجتماعی عامه که دربردارنده گستره عمومی‌تری از ارزش‌ها و قواعد، مورد توافق دستگیران باشد، هم شرط لازم برای دستیابی به ضروریات نظام اجتماعی است و هم امکان حصول سایر شرایط ضروری را فراهم می‌سازد.

حال درخصوص پخش برنامه‌های رادیویی به زبان محلی، این پرسش مطرح است که آیا برنامه‌های محلی رادیویی به عنوان یک امر جدید، موجب افزایش وفای اجتماعی می‌شود و ضروریات نظام اجتماعی را تأمین می‌کند یا خیر؟
قاعدتاً رسانه‌های جمعی اگر به شیوه‌ای هماهنگ عمل کنند، موجب تأمین وفای اجتماعی و ضروریات نظام می‌شوند.

در جهت تأمین وفای اجتماعی، نقش زبان معیار به عنوان عنصری وحدت بخش و اساسی، بسیار اهمیت دارد. جامعه‌شناسان زبان، معتقدند زبان معیار، دارای چهار نقش مهم است: ایجاد وحدت، جداسازی، اعتبار و مرجعیت و برعکس زبان غیرمعیار (محلی) می‌تواند متمایزکننده گروه‌های مختلف قومی از یکدیگر باشد. تقویت زبان محلی، تأثیر متمایزکننده گروه‌های اجتماعی را تشدید می‌کند. بدین ترتیب، نقش وحدت بخش زبان معیار، که می‌تواند مبنای وفای اجتماعی عام باشد، تضعیف می‌شود و به سطح خرد و خاص گراپانه تنزل می‌کند و

رادیوی محلی سعی دارد که از طریق جلب مشارکت افراد محلی به شکل‌های گوناگون و مطابق با هریک از زمینه‌های خاص اجتماعی، به ارتباطات جنبه مردمی بدهد.

در نهایت منجر به کاهش هماهنگی و افزایش خلأه وفای اجتماعی بین سطح گروه‌اولیه و سطح جامعه می‌گردد. نتیجه آن که، پخش برنامه‌های رادیویی به زبان محلی، موجب تضعیف وفای اجتماعی عام در جامعه و ایجاد وقفه در تأمین ضرورت‌های کارکردی نظام می‌شود. از سوی دیگر، در شرایط فعلی جامعه که به دلیل ضعیف بودن هویت ملی و گسست نوزمی و ارزشی، وفای اجتماعی عام، شکننده و آسیب‌پذیر است، اقداماتی چون پخش برنامه‌های رادیویی به زبان محلی، که دستیابی به وفای اجتماعی عام و به تبع آن ضروریات کارکردی نظام اجتماعی راحتی به میزان

اندکی به تأخیر اندازد. به صلاح جامعه نیست.

درخصوص ارائه برنامه رادیویی به زبان محلی در حوزه تقابل فرهنگی جامعه با دیگر جوامع، می‌توان گفت، یکی از موضوعات اساسی و مهم در عرصه بین‌المللی، مقوله جهانی‌شدن و چگونگی برخورد جوامع با این پدیده است. یکی از مکانیزم‌های جهانی‌شدن، اتکا به نفوذ رسانه‌های جمعی دوررس است که با فروپوشن مرزهای زبانی کشورها، ظاهراً آنها را در یک فرهنگ مشترک جهانی سهیم می‌سازد.

عملکرد مؤثری ندارد، خصوصاً که شرایط نامساعدی برای هویت ملی نیز وجود دارد. به علاوه تقویت زبان‌های محلی، موجب شکاف در وحدت ملی می‌شود و این امر در شرایطی که ما در معرض نفوذ فرایند جهانی‌شدن هستیم، مخاطره‌انگیز است. در عوض با تأکید بر زبان معیار و رسمی جامعه، می‌توان حوزه وحدت و اشتراک ملی را تقویت کرد و یک نیروی حفاظتی را در برابر تغییر و تحولات فرهنگی، تقویت و حفظ کرد. نظریه پردازان علوم اجتماعی معتقدند، اهمیت دادن به زبان فارسی به عنوان زبان

مشترک ملی و تلاش در توانمندساختن هرچه بیشتر آن برای پاسخگویی به نیازهای علمی و صنعتی کشور در راه پیشرفت و توسعه و کوشش برای گسترش و احیای آن در سرزمین‌های همجوار، به عنوان عامل ارتباط فرهنگی در جهت حفظ پیوندهای دیرین است. بنابراین در شرایطی که کشور ما از نظر عوامل درونی مستعد آسیب‌پذیری وحدت ملی است (به دلیل ضعف وفای اجتماعی عام) و از نظر عوامل بیرونی، به دلیل گسترش ارتباطات فرامرزی، در معرض فرایند جهانی‌شدن و کم‌رنگ شدن مرزهای فرهنگی و اجتماعی است، اقداماتی چون پخش برنامه به زبان محلی، که

تغییر زبان، با تغییر گرایش‌های ارزشی ارتباط دارد. کشورهای کوچک اروپایی، در صدد هستند با حفظ زبان معیار در جامعه، نفوذ زبان و به تبع آن فرهنگ کشورهای دیگر را محدود کنند. جامعه‌مانیز در معرض جریان فراگیر جهانی‌شدن قرار دارد و لازم است با توجه به شرایط و مقتضیات خود، سوگیری مشخصی را در ارتباط با عملکرد رسانه‌های جمعی‌اش اتخاذ کند. چنانچه گذشت یکی از کارکردهای رسانه‌های جمعی در سطح جامعه، تقویت وفای اجتماعی و همبستگی اجتماعی است. پخش برنامه‌های رادیویی به زبان محلی در ارتباط با تقویت وفای اجتماعی عام،

موجب تضعیف یک عامل وحدت ملی در برابر ذوب فرهنگی است. به صلاح جامعه نیست.

در یک جمع بندی کلی می‌توان گفت، بخش برنامه رادیویی به زبان محلی غیر از جنبه های مثبتی که در سطح فردی به آن اشاره شد، در سایر سطوح، پیامدهای نامناسبی به همراه دارد که حداقل در شرایط فعلی به مصلحت جامعه نزدیک نیست؛ در عوض با برنامه ریزی مناسب تر، می‌توان جنبه های مثبتی را که در سطح فردی لحاظ شده، به طرق دیگری تحقق بخشید، بدون آن که به وفای اجتماعی عام و وحدت ملی، خطلی وارد شود.

تا بدینجا با تعریف، ابعاد، ویژگی ها و تبعات رادیوهای محلی در سطوح مختلف نظام اجتماعی آشنا شدیم. اینک به بررسی وضعیت برنامه های رادیویی به زبان محلی می‌پردازیم. ذکر این نکته اهمیت دارد که محبت رادیوهای محلی در ایران، موضوع نسبتا جدیدی است و تاکنون در تعداد معدودی از شهرستانها این امر پیگیری شده است. بدین لحاظ، آشنی بخش، مقایسه ای خواهد بود که گزارش هایی که در طول سال‌های ۷۵، ۷۶ در خصوص برنامه های رادیویی به زبان محلی ارائه شده است.

این پژوهش ها که ماحصل تلاش محققان مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برسندهای و همچنین امور پژوهش شهرستان ها و مراکز خارج از کشور است، به منظور ارائه گزارشی سالانه از وضعیت برنامه های محلی صدای جمهوری اسلامی صورت گرفته است و روند تغییرات را در میزان شنونده برنامه های محلی، بخش های خبری رادیو و دلایل شنوندگان برای گوش نکردن به این برنامه ها، موضوعات و قالب های مناسب برای ارائه موضوع های پیشنهادی، عوامل جذب شنونده و نقاط قوت و ضعف برنامه های محلی رادیو از نظر شنوندگان برنامه های محلی در شهرهای مورد پژوهش در طول سال های ۷۶-۷۵ تشریح می‌کند.

روش بررسی در این پژوهش ها

استادی و کتابخانه ای بوده و منابع مورد بررسی، گزارش های طرح های بوده اند که در سال های ۷۵، ۷۶، روش پیمایشی و به منظور تعیین وضعیت برنامه های محلی در ۳۰ شهر کشور و در چهار فصل بهار، تابستان، پاییز و زمستان اجرا شده است.

در اجرای طرح های پیمایشی، در شهرهای شیراز، مشهد، تبریز و اصفهان که از نظر جمعیتی بزرگ ترند، تعداد نفر (در سال ۷۵ نمونه آماری تبریز ۵۰۰ نفر بوده است) و در سایر شهرها، تعداد ۲۰۰ نفر عنوان نمونه آماری - که متناسب با توزیع سن و جنس در هر شهرستان انتخاب شده بودند- برای مصاحبه در نظر گرفته شده اند.

به طور کلی، در اکثر شهرهای مورد پژوهش، تقریبا نیمی از جامعه نمونه را مردان و نیمی دیگر را زنان تشکیل داده اند. بیشتر پاسخگوین، زنان و مردان ۱۵ سال به بالا در سال های ۷۶، ۷۷ و گروه سنی ۳۰، ۳۹ سال در سالهای ۷۶، ۷۷-۷۵ و در مقطع تحصیلی دیپلم و بر اساس نوع فعالیت شاغل و با خانه دار بوده اند.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در طول سال های ۷۵، ۷۶، دوشهر قم و اهواز حداقل شنونده را داشته اند و شهرهای اردبیل، شهرکرد، مهاباد و برد حکاکتر شنوندگان برنامه های محلی را به خود اختصاص داده اند. در مجموع می‌توان گفت در طول سال های ۷۶، ۷۷-۷۵ سال ۷۷ از نظر میزان تعداد حداقل و حداکثر شنونده در پانزدهمین سطح را داشته و بعد از آن به ترتیب سال های ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱ بالاترین میزان شنونده برنامه های محلی را داشته اند.

در مورد تفاوت میزان درصد شنونده در شهرهای مورد پژوهش، شاید بتوان شرایط جغرافیایی متفاوت، امکان استفاده از برنامه های کشورهای همسایه، امکانات برنامه سازی و قربت یا عدم قربت با زبان معیار (فارسی) را موثر دانست. عمده ترین دلایل شنوندگان بسری گوش نکردن به برنامه های محلی رادیو، نداشتن وقت و نداشتن علاقه بیان شده است. نتایج گزارش ها حاکی از آن است که

گوش نکردن به برنامه های محلی رادیو در طول سال های ۷۶، ۷۹ در شهرهای اصفهان، ساری، آبدان، رشت، خرم آباد و تبریز شایع تر بوده است.

با یافته های پژوهش نشان می‌دهد که پرسشونده ترین برنامه های محلی رادیو در طول سال های ۷۵، ۷۶ عبارتند از، گلینگ صبح (اراک)، جمعه گورشو (اردبیل)، خانواده (تبریز)، نسیم شادی (سنندج)، خسانوده (مهاباد)، نسیم صبح (یزد)، گلینگ دنا (ایلیچ)، سی موسی نو (بوشهر) و صبح و زندگی (شهرکرد). این برنامه ها همگی از نوع ب و جیم بوده و دلایل شنوندگان برای انتخاب این برنامه ها عبارت بوده است از، محلی بودن، شاد، متنوع و سرگرم کننده بودن، طرح مسائل و مشکلات مردم و آموزنده بودن برنامه ها.

در مجموع نتایج تحقیقات مین آن است که افزایش مدت بخش برنامه های محلی، بخش بیشتر موسیقی سنتسی و محلی، متنوع شدن برنامه های محلی، بهتر شدن کیفیت برنامه ها و طرح مسایل و مشکلات مردم در برنامه ها، عمده ترین پیشنهاد های مخاطبان برنامه های محلی در طول سال های ۷۶-۷۵ بوده است.

فهرست منابع

- ۱- اعرابی، نادره، جواهری، فاطمه. (۱۳۷۶) بررسی ویژگی ها و قابلیت های رادیو.
- ۲- کلا، علی اصغر. (۱۳۷۵) نقش و کارکرد رادیو در نظام اجتماعی. اداره کل تحقیق و توسعه صدا.
- ۳- رادیوهای محلی، چاشنیش بخش گسترده. اداره کل تحقیق و توسعه صدا (خرداد ۱۳۷۶)
- ۴- اعرابی، نادره، جواهری، فاطمه. (۱۳۷۶) بررسی تاثیر بخش فیلم به زبان محلی، مرکز تحقیقات و مطالعات و سنجش برنامه ای صداوسیما جمهوری اسلامی.

